

ASIGURAREA CALITĂȚII EDUCAȚIEI, PRECONDIȚIE PENTRU DEZVOLTAREA DURABILĂ A „ORAȘELOR INTELIGENTE”

conf.dr.ing. **Andrei CHICIUC**, conf.dr. **Carolina TIMCO**, MSc. **Stela GUVIR**

Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional,
Chișinău, Republica Moldova

REZUMAT: Societatea contemporană depune eforturi sporite în identificarea soluțiilor pentru cele mai stringente probleme ale zilei: asigurarea păcii și securității, combaterea terorismului, neproliferarea armelor și dezarmarea, controlul migrației, asigurarea drepturilor omului și a democrației, asigurarea protecției mediului înconjurător, etc. și, de multe ori, problemele ce vizează accesul la o educație de calitate sunt trecute cu vederea. În opinia autorilor, asigurarea calității studiilor reprezintă „chela succesului” pentru soluționarea problemelor cu care ne confruntăm zi de zi, iar instituirea și asigurarea funcționalității unor entități responsabile de asigurarea calității studiilor vine ca o precondiție pentru asigurarea calității vieții. Articolul prezintă experiența Republicii Moldova în instituționalizarea culturii calității prin intermediul Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional.

Cuvinte cheie: asigurarea calității studiilor, agenții de asigurare a calității, evaluare externă, autorizare, acreditare.

ABSTRACT. The contemporary society makes a lot of efforts in finding solutions to the most pressing issues of the day: ensuring peace and security, counter-terrorism fighting, non-proliferation of weapons and disarmament, migration control, ensuring human rights and democracy, protecting the environment, etc. and often issues related to the access to quality education are overlooked. According to the authors, quality assurance of studies is “the key to success” for solving the problems we face every day, and the establishment and guaranteeing the operation of entities responsible for ensuring the quality of education comes as a precondition for ensuring the quality of life. The article presents the Moldovan experience in the institutionalization of quality culture through the National Agency for Quality Assurance in Professional Education.

Keywords: education reform, quality assurance of studies, quality assurance agencies, external evaluation, authorization, accreditation.

EDUCAȚIA ȘI „ORAȘELE INTELIGENTE”

*Secolul XIX a fost secolul imperiilor,
secolul XX un secol al națiunilor,
secolul XXI va fi secolul orașelor inteligente,
(Wellington E. Webb, fostul primar al Londrei)*

Conceptul de „oraș inteligent” este unul relativ tânăr și neconceptualizat definitiv. Este un produs al migrației populației din zona rurală spre cea urbană. Dacă în 1900 doar 13% din populația lumii trăia în orașe, atunci, până în 2050, acest procent ar putea ajunge la 70%. Specialiștii ONU estimează că spre 2025, aproximativ 13,6% din populația urbană va locui în megapolisuri [11].

Conceptul de „oraș inteligent” desemnează un tip de așezare urbană aptă să facă față tuturor nevoilor cetățenilor, instituțiilor, companiilor etc., din punct de vedere economic, social, cultural, ambiental. Un oraș poate fi numit „inteligent” atunci când investițiile în capitalul uman, social, în infrastructura de energie (electricitate, gaz), în comunicații, transport, servicii

de urgență, construcții, echipamente publice etc., sunt gândite pentru o dezvoltare durabilă și asigură un nivel de trai ridicat, cu o gestiune avizată și echilibrată a resurselor naturale, toate susținute de o administrație performantă și participativă. Orașul inteligent este multidimensional și mizează, în egală măsură, pe aspectele economice, dar și pe cele culturale, intelectuale (educaționale), acestea din urmă generând o veritabilă competitivitate și făcând diferența față de alte centre urbane orientate mai mult (sau exclusiv) spre partea economică și tehnologică. Sistemele de comunicații, într-un spațiu urban inteligent, trebuie să funcționeze perfect, astfel încât să poată analiza și decide, în orice moment, rezolvarea tuturor problemelor, de orice natură.

Într-un studiu realizat de către un consorțiu format din cercetători din Austria, Slovenia și Olanda, în urma analizei semnificației termenului de oraș inteligent au ajuns la concluzia că acesta poate fi identificat prin șase criterii: economie inteligentă, mobilitate inteligentă, mediu inteligent, locuitori inteligenți, mod de viață inteligent, administrație

inteligentă. De asemenea, o astfel de așezare urbană trebuie să fie capabilă să atragă și să rețină companii care au nevoie de mână de lucru de înaltă calificare [14].

Puține studii ce vizează orașele inteligente fac referire la importanța calității studiilor în scopul formării competențelor necesare utilizării beneficiilor pe care le oferă un oraș inteligent, ori stabilirii legăturii dintre dezvoltarea gradului de instruire a populației cu apariția și dezvoltarea orașelor inteligente. În opina noastră, apariția și dezvoltarea orașelor inteligente este produsul dezvoltării economiei bazate pe cunoaștere, în care factorul-cheie al prosperității și creării de locuri de muncă îl constituie gradul de implementare a ideilor, inovației și tehnologiei în toate sectoarele economiei. Drept caracteristici ale locuitorilor inteligenți, studiul menționat anterior specifică: nivelul de calificare, predispoziția spre învățare pe tot parcursul vieții, pluralitate socială și etnică, flexibilitate, creativitate, deschidere spre schimbare, dar și celelalte caracteristici ale unui oraș inteligent sunt imposibil de a le asigura fără o resursă umană calitativ instruită.

Prin declarația de la Lisabona (2000) Uniunea Europeană și-a propus de a fi până în 2020 cea mai competitivă economie. Realizarea acestui deziderat este imposibilă fără o resursă umană calitativ instruită, motiv pentru care, în cadrul Consiliului European de la Barcelona din 2002, s-a solicitat crearea unui proces specific educației și formării profesionale, drept obiectiv al căruia este transformarea sistemelor europene de învățământ și formare în referințe mondiale de calitate până în 2010. Preocuparea pentru asigurarea calității educației se regăsește și în strategia Uniunii Europene – Educația 2020. Ar putea apărea întrebarea firească: care este legătura dintre strategiile de dezvoltare ale Educației și dezvoltarea orașelor inteligente? În opinia noastră, urbanizarea va solicita tot mai multă resursă umană calificată pentru asigurarea funcționalității orașelor, iar în condițiile globalizării și reducerii barierelor față de migrarea forței de muncă, este important ca sistemele educaționale pe de-o parte să asigure formarea competențelor necesare, să se plieze sub necesitățile tot mai individualizate ale oamenilor în educație, iar pe de altă parte să asigure compatibilitatea dintre acestea. Aceste obiective pot fi realizate printr-un cadru unic de referință pentru asigurarea calității. La nivel european, cadrul european de referință pentru asigurarea calității este un instrument important de susținere a statelor membre în promovarea și monitorizarea îmbunătățirii continue a sistemelor de educație și formare profesională (EFP), pe baza unor referințe convenite de comun acord. Cadrul ar trebui să contribuie nu doar la îmbunătățirea calității educației și formării profesionale, ci și la consolidarea încrederii reciproce între sistemele EFP și să

faciliteze acceptarea și recunoașterea calificărilor și a competențelor dobândite în diferite țări și sisteme educaționale. Pe 20 mai 2014, Consiliul Europei a formulat și prezentat concluziile privind asigurarea calității în sprijinul educației și formării profesionale, în care este reiterată importanța sporirii continue a calității menționându-se că „...asigurarea calității – ca parte a unei serii de măsuri din partea guvernelor și instituțiilor – sporește transparența și stă la baza încrederii în ceea ce privește relevanța și calitatea cunoștințelor, aptitudinilor, competențelor și calificărilor, care, la rândul său, se bazează pe încrederea în calitatea instituțiilor și furnizorilor de educație și formare profesională...” [1]. Pe final, Consiliul face recomandări statelor membre „...de a promova în continuare transparența și complementaritatea dintre abordările sectoriale privind asigurarea calității, bazându-se pe principiile europene pentru asigurarea calității din perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, cu scopul de a asigura calitatea rezultatelor pentru cursanți și de a spori permeabilitatea dintre sectoarele educației și formării profesionale...” [1].

În Strategia de dezvoltare a educației pentru anii 2014 – 2020 „Educația – 2020” a Republicii Moldova, se menționează: „Educația, reprezentând o prioritate națională, constituie factorul de bază în transmiterea și crearea de noi valori culturale și general-umane, de reproducere și de dezvoltare a capitalului uman, de realizare a idealului și a obiectivelor educaționale, de formare a conștiinței și identității naționale, de promovare a aspirațiilor de integrare europeană și are un rol primordial în crearea premiselor pentru dezvoltarea umană durabilă și edificarea unei societăți bazate pe cunoaștere. Calitatea educației determină în mare măsură calitatea vieții și creează oportunități pentru realizarea în volum deplin a capacităților fiecărui cetățean...” [8]. Însă până a ajunge să fie expusă explicit importanța calității educației într-un document normativ, Republica Moldova, ca de fapt și alte state, a trecut prin mai multe etape de constituire a sistemului educațional și a sistemului de asigurare a calității. În cele ce urmează, ne propunem să prezentăm trecutul, prezentul și viitorul sistemului de asigurare al calității educației în Republica Moldova, ca precondiție pentru dezvoltarea durabilă a orașelor inteligente.

1. SCURT ISTORIC AL ASIGURĂRII CALITĂȚII EDUCAȚIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Pentru a înțelege mai bine evoluția asigurării calității educației în sistemul de învățământ din Republica Moldova, este necesar să facem o scurtă

incursiune în istorie și anume începând cu data de 27 august 1991, când țara noastră își declara independența. În acest moment de cotitură începe, propriu-zis, istoria modernă de constituire a statului Republica Moldova. Odată cu aceasta, sunt inițiate un șir de reforme, inclusiv în sistemul educațional moștenit de la fosta Uniune a Republicilor Sovietice Socialiste. Astfel, în 1994 este aprobată Concepția dezvoltării învățământului în Republica Moldova și, ca urmare a acesteia, în 1995 începe a se contura cadrul legal în acest domeniu. Totodată, sunt elaborate și aprobate consecutiv un șir de acte ce au stabilit „regulile de joc” pentru următorii 20 de ani: Legea învățământului (1995), Legea cu privire la evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ din Republica Moldova (1997) și Legea privind aprobarea Regulamentului de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ (1999). Toate aceste trei legi au fost ulterior abrogate prin Codul Educației al Republicii Moldova, aprobat de Parlamentul Republicii Moldova pe data de 17.07.2014.

Legea învățământului (1995), care a fost aprobată și a intrat în vigoare la patru ani de la obținerea independenței, a pus bazele cadrului normativ-juridic pentru:

- actualizarea definiției de ideal educațional și orientarea învățământului spre atingerea acestuia;
- desfășurarea procesului educativ în baza standardelor educaționale, care nu au mai fost elaborate, nici aprobate;
- trecerea de la învățământul mediu de cultură generală la învățământul liceal;
- instituirea învățământului privat și a sistemului de instruire cu plată în instituțiile de învățământ de stat;
- lichidarea monopolului curricular prin admiterea organizării învățământului alternativ;
- extinderea cooperării cu alte țări în domeniul învățământului etc. [12]

Pe parcursul celor 19 ani în care Legea învățământului a funcționat, aceasta a suferit multiple modificări, în mare parte datorită evoluțiilor din sistem, însumând 47 de schimbări.

Studiul legii cu referire la *calitatea și asigurarea calității* relevă faptul că, inițial, responsabilitatea față de asigurarea calității se impunea doar instituțiilor private (art. 36. Învățământul privat). Astfel, în art. 36, pct. 11 era stipulat: „...conducătorii instituțiilor de învățământ privat și fondatorii acestora poartă răspundere de calitatea învățământului, de condițiile de educație și instruire, în conformitate cu legislația în vigoare...” [2]. În textul inițial al legii nu erau prevăzute articole ce ar fi reglementat dimensiunile de asigurare a calității studiilor. Doar prin modificarea Legii învățământului din 2013, în textul legii apar așa noțiuni precum calitate și asigurarea calității [4]. Au fost operate unele

modificări semnificative la articolul 37 al legii, care a fost redenumit din „Licențierea și acreditarea instituțiilor de învățământ” în „Asigurarea calității în învățământul superior”, și completat cu articolele: 37¹ „Evaluarea calității în învățământul superior”, 37² „Evaluarea externă în vederea autorizării de funcționare provizorie sau acreditării în învățământul superior”, 37³ „Evaluarea externă în vederea autorizării de funcționare provizorie sau acreditării învățământului secundar profesional, de specialitate, precum și de formare continuă”, 37⁴ „Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional” [6]. Astfel, abia în 2013, apare un act normativ care definește calitatea studiilor ca fiind „ansamblul de caracteristici ale unui program de studiu și ale ofertanților acestuia, prin care sunt satisfăcute așteptările beneficiarilor în raport cu standardele de acreditare sau cu standardele naționale de referință” și specifică modalitățile de asigurare a calității care sunt realizate „... printr-un ansamblu de acțiuni de dezvoltare a capacității instituționale de elaborare, planificare și implementare de programe de studii, prin care se formează și se consolidează încrederea beneficiarilor în faptul că organizația ofertantă de educație satisface și îmbunătățește standardele naționale de referință în conformitate cu misiunea asumată de aceasta...”, stabilește clar responsabilii de managementul calității în învățământul superior: „... la nivel național – de Ministerul Educației și Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional...” și „...la nivel instituțional – de către structuri interne de asigurare a calității...”, precum și „...etapele ce trebuie parcurse pentru ca sistemul de asigurare a calității să ajungă a fi pe deplin funcțional: a) autorizarea de funcționare provizorie (licențiere), care reprezintă actul de înființare și acordă dreptul de a desfășura procesul de învățământ, și de a organiza admiterea la studii; b) acreditarea, care acordă, alături de drepturile prevăzute la lit. a), și dreptul de a organiza examene de finalizare a studiilor, și de a emite diplome, certificate și alte acte de studii recunoscute de Ministerul Educației...” [6].

În acest context, trebuie menționat și rolul catalizator al instituțiilor de învățământ superior din țară, care, odată cu implicarea tot mai activă în diverse proiecte internaționale (Tempus, Soros, USAID), au adus un aport semnificativ în înțelegerea noului concept de asigurare a calității studiilor, unele dintre ele chiar implementând la nivel instituțional sisteme de management al calității înaintea apariției propriu-zise a cadrului legal. Proiectele au fost realizate cu suportul experților notorii din afara țării, printre care menționăm profesorii: Gherghie Manolea (România), Jean Barloy (Franța), Doris Herrmann (Germania), Maiki Udam (Estonia) etc.

Ca urmare a proiectelor implementate, au parvenit tot mai multe solicitări la adresa factorilor

de decizie, conducerii și altor reprezentanți ai Ministerului Educației din partea mediului academic, mediului de afaceri și a altor părți interesate în asigurarea și îmbunătățirea continuă a studiilor ce a impulsionat inițierea reformelor legale amintite mai sus.

2. PRIMELE EXPERIENȚE ÎN DOMENIUL EVALUĂRII ȘI ACREDITĂRII INSTITUȚIILOR DE ÎNVĂȚĂMÂNT

Prima lege, în care se regăesc elemente ale asigurării calității studiilor, este Legea cu privire la evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ din Republica Moldova (1997). Ca urmare a acesteia, a fost aprobat Regulamentul de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ (1999). Chiar dacă textul Legii cu privire la evaluare și acreditare a fost modificat de 7 ori, a rămas intact scopul legii – evaluarea capacității instituțiilor din sistemul de învățământ (de stat și private), din Republica Moldova, de a realiza sub aspect calitativ obiectivele prevăzute în Legea învățământului [5]. În conformitate cu prevederile stipulate în această lege, toate instituțiile de învățământ din sistemul educațional trebuiau să fie supuse procedurii de evaluare și acreditare, altfel spus – începând cu grădinițele și terminând cu instituțiile de învățământ superior. De asemenea, legea stabilea criteriile de evaluare academică și acreditare, care: „...vizează toate domeniile ce țin de înființarea și funcționarea instituțiilor de învățământ: profesionalismul cadrelor didactice, conținutul și formele de organizare a învățământului, baza tehnico-materială, nomenclatorul specialităților, activitatea economico-financiară, activitatea științifică (în instituțiile de învățământ superior și post-universitar), calitatea și eficiența procesului instructiv-educativ, corespunderea nivelului de pregătire a celor instruiți cu standardele educaționale de stat...” [3]. În enunțul respectiv este critic de menționat că evaluarea trebuia să se facă raportându-se la anumite standarde educaționale de stat, stabilirea cărora ținea de competența exclusivă a Ministerului Educației, care însă nu au fost elaborate nici până în prezent. Criteriile de evaluare academică și acreditare au fost ulterior elaborate și consimțite odată cu aprobarea Regulamentului de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ.

În prima versiunea a Legii cu privire la evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ, responsabil de acest proces era desemnat Departamentul de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ din cadrul Ministerului Educației. În scurt timp, în anul 2000, s-a decis a transfera responsabilitatea evaluărilor către o entitate independentă, nou formatul

Consiliu Național de Evaluare Academică și Acreditare a Instituțiilor de Învățământ (CNEAAI), entitate instituită pe lângă Guvern [5]. Pe parcursul anilor 2000-2002, CNEAAI, în încercarea sa de a promova o politică independentă față de Ministerul Educației, a reușit să evalueze și acrediteze toate instituțiile de învățământ superior de stat, majoritatea celor private și circa 10 instituții de învățământ profesional-tehnic. Provenind dintr-o societate totalitară, conducerea Republicii Moldova, precum și CNEAAI de la acel moment, nu erau pregătiți pentru a lua decizii independente, fără implicarea factorului politico-administrativ și, adesea, deciziile erau influențate de elemente ce nu aveau tangență cu calitatea studiilor. Astfel, în anul 2002, responsabilitatea evaluării și acreditării instituțiilor a fost transferată către Departamentul de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ (DEAIÎ) din cadrul Ministerului Educației [4], care a desfășurat evaluări până în 2005, an în care Republica Moldova a aderat la Procesul Bologna. Recomandările și practicile europene în domeniul asigurării calității au determinat stoparea procesului de evaluare/acreditare de către DEAIÎ, aflat în subordinea Ministerului Educației. Însă, chiar și în lipsa DEAIÎ, Ministerul Educației a eliberat certificate de acreditare până în 2010, baza legală aplicată nefiind clară.

De asemenea, aici trebuie de menționat că, în 2002, Legea învățământului a fost modificată. Conform noilor prevederi legale, autorizarea de funcționare a fost înlocuită cu licența, ce era eliberată de către Camera de Licențiere. Astfel, Camera de Licențiere realiza evaluarea externă în vederea acordării licenței de funcționare, iar responsabilitatea pentru evaluarea externă în vederea acreditării i-a revenit Ministerului Educației în totalitate [4].

Odată cu modificările operate în Legea învățământului în anul 2013, responsabilitățile pentru asigurarea calității în sistemul educațional au fost repartizate. Astfel, responsabilitatea pentru evaluarea externă a calității în învățământul profesional (la acesta se referă toate programele de studii care oferă calificări de nivelul 3-8 ISCED, instituțiile ce oferă astfel de programe de studii, precum și formarea continuă) a fost atribuită Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional [6]. Însă, în același timp, Legea cu privire la evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ și Legea privind aprobarea Regulamentului de evaluare și acreditare a instituțiilor de învățământ nu au fost abrogate. În situația creată, din punct de vedere legal, nu era clar cine este responsabil pentru evaluarea și acreditarea instituțiilor și, ca urmare, nici o instituție n-a realizat până în 2015 activități de evaluare externă a calității serviciilor educaționale prestate pe piața educațională din Republica Moldova.

3. IMPACTUL AGENȚIILOR EUROPENE DE ASIGURARE A CALITĂȚII ÎN FORMAREA CULTURII CALITĂȚII

Prima agenție străină care a fost angajată în procesul de evaluare externă în Republica Moldova a fost Agenția Română de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS). În anul 2014, realizând prevederile Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011–2016 [5], Ministerul Educației al Republicii Moldova a contractat ARACIS privind evaluarea a 16 programe de studii superioare de licență din domeniul Drept de la tot atâtea universități. Evaluarea externă a programelor de studii, realizată de Comisiile de evaluare externă ale ARACIS, s-a finalizat cu acreditarea a 13 programe de studii și retragerea dreptului de organizare a programelor de studii superioare de licență în domeniul Drept la 3 instituții de învățământ superior, decizii ce au fost recunoscute prin aprobarea Hotărârii de Guvern nr. 731 din 19.10.2015 [9]. Astfel, evaluările externe desfășurate de ARACIS în Republica Moldova au dat startul unei noi etape în evaluarea și asigurarea calității studiilor superioare.

Imediat după evaluările efectuate de ARACIS, pe parcursul anului 2015, au urmat evaluările externe ale programelor de studii superioare de master, din același domeniu – Drept. De această dată, Ministerul Educației a contractat serviciile Agenției de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și Vocațional din Estonia (EKKA). Evaluărilor externe, efectuate de EKKA în conformitate cu Standardele și Liniile Directoare pentru Asigurarea Calității în Spațiul European al Învățământului Superior, au fost supuse 26 de programe de studii din cadrul a 15 instituții de învățământ superior din Republica Moldova. În urma evaluărilor externe a calității, decizia de acreditare a fost emisă doar în cazul a 21 de programe de masterat din cadrul a 10 instituții de învățământ superior, astfel 5 instituții au fost lipsite de dreptul de a organiza studii superioare de masterat în domeniul Drept [10].

Paralel cu activitățile de evaluare inițiate la cererea Ministerului Educației, activități de evaluare au fost realizate și în cadrul Proiectului Tempus „Dezvoltarea Asigurării Calității în Învățământul Superior din Republica Moldova – QUAEM” (2012-2016) [13]. Pe parcursul anului 2014, Agenția Germană de Asigurare a Calității (Agentur für Qualitätssicherung durch Akkreditierung von Studiengängen – AQAS), unul dintre partenerii proiectului, a evaluat 5 programe de studii de licență de la 5 universități din Republica Moldova, parteneri în cadrul aceluiași Proiect QUAEM. Abordarea sistemică și profesionistă a partenerilor europeni a determinat Ministerul Educației să solicite Agenției AQAS evaluarea a încă 12 programe de studii, evaluări ce s-au desfășurat pe parcursul anului 2015.

Marele avantaj al evaluărilor desfășurate de Agențiile europene a constat în faptul că reprezentanții universităților moldave (angajați ai structurilor universitare de asigurare a calității) și ai Ministerului Educației au participat la întregul proces de evaluare: de la identificarea și formularea criteriilor și indicatorilor de performanță (având la bază Standardele și Liniile Directoare pentru Asigurarea Calității în Spațiul European al Învățământului Superior – ESG), necesari de dezvoltat și menținut de către universitățile moldave, la instruirea organizate de ARACIS, EKKA și AQAS în vederea elaborării rapoartelor de autoevaluare conform standardelor ESG, până la evaluarea externă propriuzisă a calității programelor de studii.

Impactul activităților desfășurate de cele trei agenții europene în Republica Moldova poate fi apreciat prin dezvoltarea componentei organizatorice și metodice a procesului de evaluare externă, lucru care a contribuit la dezvoltarea capacităților profesionale ale tuturor persoanelor implicate. Principalul privilegiu al evaluării externe realizate de către ARACIS, EKKA și AQAS a constat în oportunitatea managerilor universitari, a cadrelor didactice de a se întâlni cu angajatorii, cu absolvenții programelor de studii evaluate, de a avea un schimb de opinii, de a se familiariza cu realitățile din domeniul spațiului comunitar (EU) și de a beneficia de sfaturi și recomandări ale specialiștilor notorii din domeniu, astfel facilitând alinierea învățământului superior din Republica Moldova la standardele și tendințele Pieței unice (educaționale și comerciale) europene.

4. ANACIP – ISTORIE, PREZENT ȘI PERSPECTIVE

Existența unui organ independent ce ar efectua evaluarea externă a calității este o cerință a sistemelor moderne de educație, menită să asigure și corespondența dintre calificările oferite local cu cadrul de calificări european.

Impulsul în crearea unei agenții locale, a fost aderarea Republicii Moldova în 2005 la procesul Bologna. Acțiunea a fost tergiversată până în 2013, când, ca urmare a modificărilor operate în Legea Învățământului, responsabilitățile în domeniul asigurării calității la nivelul formării profesional-tehnice și în învățământul superior au fost delegate către Ministerul Educației și Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional (ANACIP). La momentul respectiv nu exista o astfel de structură în sistemul educațional, motiv pentru care, în 20 aprilie 2014, Ministerul Educației și Ministerul Economiei anunță concursul de selectare a membrilor Consiliului interimar de conducere al Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional. După 2 luni, timp în care

au fost colectate și evaluate mai multe dosare, comisia de concurs, compusă din reprezentanți ai Ministerului Educației, Ministerului Economiei și Agenției Române de Asigurare a Calității în Învățământul Superior (ARACIS) a intervievat 33 de candidați, dintre care 15 au fost selectați. Echipa a fost formată, iar la 13 august 2014, Guvernul Republicii Moldova aprobă Hotărârea nr. 652 „Cu privire la crearea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional”, care a fost publicată în Monitorul Oficial pe 15.08.2014. Principala sarcină pusă în fața echipei selectate a fost de a pregăti actele necesare pentru a lansa funcționarea ANACIP. În scopul realizării prevederilor Hotărârii de Guvern, a fost ales Consiliul Interimar al ANACIP. Între timp, a fost votat și Codul Educației, care definea explicit cadrul instituțional al sistemului de asigurare a calității, una dintre componentele acestuia fiind și ANACIP [7].

Primul act elaborat și ulterior aprobat prin Hotărâre de Guvern pe 22 aprilie 2015, a fost Regulamentul de organizare și funcționare al ANACIP. Aprobarea Regulamentului a permis trecerea la următoarea etapă de selectare a Consiliului de Conducere al ANACIP, desemnarea personalului executiv și lansarea propriu-zisă a activității ANACIP. În perioada aprilie-iulie 2015, a fost organizat procesul de alegere a Membrilor Consiliului de Conducere al ANACIP. Echipa de concurs a fost una internațională, fiind formată din experți ai Agențiilor de Asigurare a Calității din afara țării: Doris Herrmann, Director al Agenției de Asigurare a Calității din Germania (AQAS); Helli Mattisen, Director al Agenției de Asigurare a Calității în Învățământul Superior și Vocațional din Estonia (EKKA); Maiki Udam, Director de Dezvoltare și Cooperare Internațională, EKKA; Lucien Bollaert, membru al Consiliului de Conducere al Agenției de Acreditare din Olanda, Flandra și Haga (NVAO); Marcus Siebolds, membru al Comisiei de Acreditare Instituțională al AQAS. În rezultatul acestui proces, au fost selectate 15 persoane, dintre care 13 sunt reprezentanți ai mediului academic, unul este reprezentant al mediului de afaceri și unul este reprezentant al studenților. Consiliul de Conducere nou ales pentru un mandat de 4 ani a fost confirmat prin ordinul din 21 iulie 2015, iar pe 2 august 2015, în cadrul primei ședințe a Consiliului de Conducere al ANACIP, a fost aleasă conducerea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional, după cum urmează: președinte – Andrei Chiciuc, vicepreședinte – Liliana Rotaru și secretar general – Carolina Timco. În septembrie 2015, iar ulterior și în februarie 2016, au fost anunțate public concursuri de angajare și selectați membrii aparatului executiv. La moment, ANACIP are un aparat de 10 persoane, care urmează a fi completat până la 26 persoane, conform statelor de funcții ale ANACIP.

Prima activitate de evaluare externă efectuată de către ANACIP, la solicitarea Ministerului Educației, a fost evaluarea externă a calității școlilor doctorale și programelor de doctorat ale acestora în vederea autorizării de funcționare provizorie. Ministerul Educației a inițiat procedura de evaluare externă a școlilor doctorale în regim de urgență, deoarece 2015 a fost primul an când studiile de doctorat au devenit plenipotențiar studii de nivelul III, iar Codul Educației, precum și Regulamentul de organizare a studiilor doctorale prevăd că acestea se organizează în școli doctorale ce oferă programe de doctorat care trebuie să fie autorizate provizoriu pentru a putea iniția procedura de admitere și organizare a studiilor. Întru realizarea acestei sarcini, a fost elaborată și aprobată, prin Hotărârea de Guvern nr. 586 din 24.08.2015, Metodologia de evaluare externă în vederea autorizării de funcționare provizorie a școlilor doctorale și a programelor de doctorat. De la Ministerul Educației au fost preluate 46 de dosare pentru obținerea autorizării de funcționare provizorie a școlilor doctorale. Solicitățile de autorizare provizorie au venit atât din partea instituțiilor de învățământ superior, cât și din partea consorțiilor și parteneriatelor instituțiilor de învățământ superior naționale, a instituțiilor de învățământ superior străine și a organizațiilor din sfera științei și inovării. În urma evaluărilor realizate de echipele de experți evaluatori, numite de către Consiliul de Conducere al ANACIP, au fost autorizate provizoriu 43 de școli doctorale și programele de doctorat ale acestora, iar solicitările a 3 școli au fost refuzate.

Următorul pas în asigurarea calității în sistemul educațional a fost elaborarea și aprobarea Metodologiei de evaluare externă a calității în vederea autorizării de funcționare provizorie și acreditării programelor de studii și a instituțiilor de învățământ profesional tehnic, superior și de formare continuă (Hotărârea de Guvern nr. 616 din 18 mai 2016). Metodologia menționată, împreună cu Ghidurile și standardele de evaluare externă (realizate în baza Standardelor și Liniilor Directoare pentru Asigurarea Calității în Spațiul European al Învățământului Superior, versiunea 2015) reprezintă baza legală pentru evaluările externe ale calității prezente și viitoare ale ANACIP.

Provocările de viitor sunt multiple. În ultimii trei ani, la solicitarea Ministerului Educației au fost efectuate evaluări externe ale calității în vederea acreditării programelor de studii de către trei agenții străine (ARACIS, EKKA și AQAS), care s-au soldat cu acreditarea mai multor programe de studii. Însă, numărul acestora, raportat la totalitatea programelor de studii existente la moment, este infim. În plus, toate instituțiile de învățământ superior nu dețin acreditări instituționale, cel puțin din 2010, an când acreditările anterioare au expirat. Dacă e să ne referim la învățământul profesional-tehnic, în acest sector situația este și mai dificilă, deoarece anterior mai puțin de 10 colegii au trecut prin procedura de

ASIGURAREA CALITĂȚII EDUCAȚIEI, PRECONDIȚIE PENTRU DEZVOLTAREA DURABILĂ

evaluare externă, iar școlile profesionale nu dețin o astfel de experiență, nemaivorbind de instituțiile care prestează servicii educaționale de formare pe tot parcursul vieții.

Cu referire la sistemele interne de asigurare a calității, ce ar trebui să existe în fiecare instituție de învățământ, menționăm că doar în instituțiile de învățământ superior se regăsesc elemente ale sistemelor de asigurare a calității. În instituțiile de învățământ profesional tehnic, procesul de constituire a viitoarelor sisteme de asigurare a calității a demarat abia în 2016, prin elaborarea structurii acestora, implementarea urmând să se realizeze în următorii ani, pe când instituțiile de formare continuă, deseori, nici nu cunosc ce este un sistem de asigurare a calității.

O altă provocare majoră constă în formarea culturii calității în sistemul educațional, astfel încât asigurarea calității să nu fie percepută drept o activitate suplimentară pe care instituțiile trebuie să o realizeze, ci să reprezinte filosofia instituției și să fie elementul cheie în formularea misiunii acesteia.

CONCLUZII

Orașele inteligente reprezintă viitorul urbanizării. Este imposibil de asigurat funcționarea eficace și sigură a orașelor inteligente fără o resursă umană bine instruită. În condițiile date, sistemele educaționale trebuie să răspundă necesităților societății, în special în contextul educării pe tot parcursul vieții. În același timp, sistemul educațional trebuie să demonstreze că întreprinde măsurile necesare pentru a asigura o calitate înaltă a educației. Republica Moldova nu are la moment orașe care să aibă în strategia lor inclusă viziunea de „oraș inteligent”. Instituțiile de învățământ și de cercetare ar putea fi acel catalizator, care ar putea stimula dezvoltarea orașelor inteligente. Ca un argument în plus pentru importanța educației în dezvoltarea orașelor inteligente, ar putea servi și clasamentul Forumului Comunităților inteligente (Intelligent Community Forum), care a întocmit un clasament al „celor mai inteligente orașe”, pe primele locuri situându-se următoarele [15]:

- Columbus, Ohio, Statele Unite ale Americii – este recunoscut, în primul rând, prin prestigioasele sale campusuri universitare, un atu, se pare, pentru situarea pe primul loc într-un astfel de clasament, având în vedere că „orașele inteligente” acordă prioritate resursei umane, în slujba căreia sunt concepute toate celelalte dimensiuni;

- Taichung City, Taiwan – este un oraș de „zgârie nori” păstrând însă specificul asiatic. Calitatea de „oraș inteligent” se datorează, în principal, Institutului de cercetări, care a permis companiilor locale, din sectorul electronicii, să acceadă la cele mai noi tehnologii;

- Tallinn, Estonia – este un oraș care, în numai doi ani, a trecut de la 50 de întreprinderi/companii, la

250. Secretul? Accesul la tehnologia comunicațiilor, încă din timpul școlii, instituțiile de învățământ fiind toate echipate cu rețea de calculatoare;

- Toronto, Canada – orașul a uimit prin felul în care dintr-un cimitir industrial abandonat, de pe malul oceanului, a făcut una dintre cele mai frumoase zone urbane. În plus, dezvoltarea rapidă creează mii de locuri de muncă pentru locuitorii orașului. Are, printre altele, cinci Universități specializate în tehnologii de vârf și inovație [14].

Exemplele aduse sunt mai mult decât suficiente pentru a arăta că o educație de calitate este una dintre cheile de succes a dezvoltării „orașelor inteligente”. Dar calitatea trebuie demonstrată, de aceea sunt elaborate recomandări față de asigurarea calității în instituțiile de învățământ, și există Agenții de asigurare a calității care au misiunea de a crea cultura calității în educație, de a elabora standarde de calitate și de a evalua dacă acestea sunt asigurate.

BIBLIOGRAFIE

- [1] Concluziile Consiliului din 20 mai 2014 privind asigurarea calității în sprijinul educației și formării profesionale, Jurnalul oficial al Uniunii Europene, 14.06.2014.
- [2] Legea învățământului, Nr. 547 din 21.07.1995, R. Moldova.
- [3] Lege cu privire la evaluarea și acreditarea instituțiilor de învățământ, Nr. 1257 din 16.07.1997, R. Moldova.
- [4] Lege privind modificarea și completarea unor acte legislative, Nr. 1199 din 04.07.2002, R. Moldova.
- [5] Lege privind aprobarea Strategiei de reformă a sectorului justiției pentru anii 2011–2016, Nr. 231 din 25.11.2011, R. Moldova.
- [6] Lege pentru modificarea și completarea Legii învățământului nr. 547-XIII din 21 iulie 1995, Nr. 239 din 18.10.2013, R. Moldova.
- [7] Codul educației, nr. 152 din 17.07.2014, R. Moldova,
- [8] Hotărâre Nr. 944 din 14.11.2014 cu privire la aprobarea Strategiei de dezvoltare a educației pentru anii 2014-2020 „Educația-2020”, R. Moldova.
- [9] Hotărâre Nr. 731 din 19.10.2015 cu privire la acreditarea organizării și retragerea dreptului de organizare a programelor de studii superioare de licență (ciclul I) în domeniul Drept în instituțiile de învățământ superior din R. Moldova.
- [10] Hotărâre Nr. 883 din 28.12.2015 cu privire la acreditarea și retragerea dreptului de organizare a programelor de studii superioare de master (ciclul II) în domeniul Drept în instituțiile de învățământ superior.
- [11] Biszok Bogdan, Orașele inteligente cuceresc planeta, decembrie 2015.
- [12] Gremalschi A., Necesitatea modernizării educației în Republica Moldova, Fundația Friderich Naumann pentru Libertate, Chișinău, 2016.
- [13] Middel M., Reinhardt V., Bischof L., External Quality Assurance of study programmes in Moldova. Methodology and Documentation, Leipziger universitätsverlag 2016, 252 p., ISBN 978-3-96023-034-2.
- [14] Rudolf Giffinger, Christian Fertner, Hans Kramar, Robert Kalasek, Nataša Pichler-Milanović, Evert Meijers, Delft UT Smart cities, Centre of Regional Science, Vienna UT, October 2007.
- [15] Orașele inteligente - top 8, <http://destepti.ro/orasele-inteligente-top-8>

Despre autori

Conf.dr.ing. **Andrei CHICIUC**

Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional, Chișinău, Republica Moldova

A absolvit Universitatea Tehnică a Moldovei (licență) și Universitatea Politehnică din București (doctorat), ulterior activând, pe parcursul a 22 de ani, în calitate de conferențiar la catedra Electromecanică și Metrologie a UTM. Pe parcursul activității sale profesionale a făcut, și încă este parte a mai multor comisii și echipe naționale în domeniul asigurării calității și metrologiei. Consultant, expert și coordonator în multiple proiecte naționale și internaționale, autor al peste 70 de publicații, începând cu anul 2014, a contribuit, în calitate de președinte, la instituirea și consolidarea Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional.

Conf.dr. **Carolina TIMCO**

Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional, Chișinău, Republica Moldova

A absolvit Universitatea Tehnică a Moldovei (1999) și Academia de Studii Economice din Moldova (2001). Din 1999 și până în prezent este conferențiar la Universitatea Tehnică a Moldovei și Institutul de Relații Internaționale din Moldova. Pe parcursul activității, în paralel cu preocupările didactice, a executat și alte funcții, ce au tangență cu asigurarea calității – responsabil pentru asigurarea calității în cadrul Facultății de Inginerie Economică și Business (UTM), responsabil pentru studiile de master (UTM), șef Departamentul învățare pe tot parcursul vieții (Ministerul Educației). În prezent este secretar general al ANACIP. Este autor a peste 40 articole științifice și o monografie. A participat în diverse proiecte naționale și internaționale, inclusiv proiecte ce țin de implementarea sistemului de management al calității și îmbunătățirea calității studiilor.

MSc. **Stela GUVIR**

Agenția Națională de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional, Chișinău, Republica Moldova

A absolvit ciclul licență și master la Universitatea de Stat din Moldova. În perioada 2005-2015 a activat la Universitatea Tehnică a Moldovei în cadrul Departamentului de Management al Calității, fiind responsabilă de implementarea sistemului de management al calității și ECTS, iar din 2012 în calitate de șef adjunct. Începând cu toamna anului 2015, este șef Direcția Învățământ Profesional Tehnic în cadrul Agenției Naționale de Asigurare a Calității în Învățământul Profesional. A publicat peste 20 de articole științifice. A participat în diverse proiecte naționale și internaționale, inclusiv proiecte ce țin de implementarea sistemului de management al calității și îmbunătățirea calității studiilor.